

1882

Fimmtudaginn 28. október 1993.

Nr. 235/1990. **Íslandsbanki hf.**

(Jón G. Briem hrl.)

gegn

Súsönnu Kristjánsdóttur

(Brynjólfur Kjartansson hrl.).

Veðskuldabréf. Ráðstöfun andvirðis.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason og Pétur Kr. Hafstein og Jón Finnsson hæstaréttarlögmaður.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 13. júní 1990. Krefst hann þess, að hann verði sýknaður af kröfum stefndu og sér dæmdur málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefnda krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Upplýst er, að kaup áfrýjanda á veðskuldabréfi því, sem stefnda gaf út til hans 13. mars 1987, voru tengd greiðslu á skuldum fyrirtækisins S. Magnússonar-Búbótar hf. við áfrýjanda, en sonur stefndu, sem var framkvæmdastjóri þess fyrirtækis, bauð bréfið fram. Stefnda hefur kannast við að hafa gefið skuldabréfið út í því skyni að hjálpa syni sínum, en hún hafi aldrei samþykkt annað en að hún fengi andvirði þess í hendur og hefði fullan ráðstöfunarrétt á því.

Áfrýjandi keypti skuldabréfið og ráðstafaði andvirði þess svo sem lýst er í héraðsdómi. Eins og hér stóð á, bar honum að afla ótvíræðrar heimildar stefndu, sem var skuldari samkvæmt bréfinu, til að ráðstafa andvirði þess til annars aðila, eins og gert var. Hefur áfrýjanda ekki tekist sönnun þess, að slík heimild hafi legið fyrir. Áfrýjandi varð ekki við kröfu stefndu 2. desember 1987 um greiðslu á andvirði bréfsins til hennar. Samkvæmt þessu og að öðru leyti með skírskotun til forsendna hins áfrýjaða dóms ber að staðfesta hann.

Dæma ber áfrýjanda til að greiða stefndu málskostnað fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði segir. Hefur þá ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Íslandsbanki hf., greiði stefndu, Súsönnu Kristjánsdóttur, 110.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 14. mars 1990.

Mál þetta, sem dómtekið var að loknum munnlegum málflutningi 9. mars sl., er höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu, þingfestri 4. október 1988, af Súsönnu Kristjánsdóttur, nafnnr. 8551-6469, Stigahlið 37, Reykjavík. Málið var upphaflega höfðað gegn Alþýðubankanum hf., nafnnr. 0268-4446, Laugavegi 31, Reykjavík, en Íslandsbanki hf. tók síðan við aðild málsins.

Dómkröfur.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að henni verði afhent frumrit skuldabréfs, að fjárhæð 1.400.000 kr., út gefins af Súsönnu Kristjánsdóttur til Alþýðubankans hf. í Reykjavík 13. mars 1987 og tryggðs með 4. veðrétti í þriggja herbergja íbúð m. m. í suðvesturhluta kjallara hússins nr. 37 við Stigahlið í Reykjavík. Bréf þetta skyldi að fullu greitt með einni greiðslu 16. desember 1987 auk vaxta, sem voru við útgáfu bréfsins 20% ársvextir, en skyldu breytast skv. breytingum á útlánsvöxtum Alþýðubankans hf. á lánstímanum. Þess er einnig krafist, að bréfið verði áritað til aflýsingar.

Þá krefst stefnandi málskostnaðar úr hendi stefnda að mati réttarins auk virðisaukaskatts af lögmannspóknun.

Dómkröfur stefnda eru þær, að stefndi verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og að honum verði dæmdur málskostnaður [...].

Málavextir.

Stefnandi lýsir málavöxtum svo, að í mars 1987 hafi stefnandi sótt um lán hjá Alþýðubankanum hf. og í því skyni afhent bankanum skuldabréf, að fjárhæð 1.400.000 kr., sem samkvæmt efni sínu átti að vera tryggt með 4. veðrétti í kjallaraíbúð stefnanda við Stigahlið 37 í Reykjavík.

Stefnandi hafi ekkert heyrt frá stefnda um umsókn sína og því talið, að henni hefði verið hafnað.

Í lok nóvember 1987 hafi stefnandi orðið þess vör, að greindu skuldabréfi hafði verið þinglýst á eignina. Hafi þá komið í ljós, að stefndi hafði keypt greint skuldabréf og ráðstafað andvirði þess inn á tékkareikning 4838, en eigandi þess reiknings sé S. Magnússon - Búbót hf., Nýbýlavegi 24, Kópavogi.

Stefnandi hafi ritað bankanum bréf 2. desember 1987 og krafist andvirðis skuldabréfsins, en bréfinu hafi ekki verið svarað. Þá hafi bréfi lögmanns stefnanda, dags. 3. júní 1988, ekki heldur verið svarað.

Af hálfu stefnda er málavaxtalýsingu stefnanda mótmælt sem rangri í öllum aðalatriðum. Stefndi kveður málavexti vera þá, að hlutafélagið S. Magnússon hf., sem rekið hafi verið af syni stefnanda, hafi verið í viðskiptum við stefnda. Í árslok 1986 og á útmánuðum 1987 hafi verið uppi miklir erfiðleikar í rekstri fyrirtækisins, sem m. a. hafi komið fram í viðskiptum þess við stefnda, sem á þeim tíma muni hafa verið helsti viðskiptabanki þess. Megi í þessu sambandi vísa til ýmissa bréfa og athugasemda stefnda á fram lögðum dómskjölum.

Meðal úrræða, sem gripið hafi verið til við þessar aðstæður, var, að stefndi samþykkti að veita lán á nafni foreldra Stefáns Arnar Magnússonar, aðaleiganda firmans S. Magnússonar hf., með veðum í eignum þeirra, enda gengi andvirði lánanna inn á viðskiptareikning fyrirtækisins við stefnda. Af fram lögðum dómskjölum sé einnig fullljóst, að málavextir voru þeir, sem hér að framan segi. Megi í því sambandi sérstaklega benda á dskj. nr. 17 og 18.

Stefnandi hafi ekki verið í neinum persónulegum viðskiptum við stefnda og því engar forsendur til, að stefndi veitti henni umrætt lán, sem auk annars hafi verið utan hefðbundinna viðmiðana í tryggingarmati og því engin rök fyrir láninu nema vegna og til ráðstöfunar inn á viðskipti S. Magnússonar hf., sem hafi, eins og af fram lögðum skjölum sjáist, verið komin í umtalsverð vandræði, enda þótt fyrirsvarsmenn fyrirtækisins teldu sig geta unnið sig út úr vandanum eða selt rekstur sinn að einhverju leyti eða öllu til þess að gera upp skuldir sínar. Á þessum tíma og raunar fram eftir öllu árinu 1987 hafi aðstandendur og hluthafar í fyrirtækinu trúað á, að úr fjárhagsvanda þess rættist, og því hafi þeir þeirra, sem enn töldust með einhverjum hætti aflögufærir, bætt á skuldbindingar sínar. Öll gögn málsins beri að þessum brunni.

Þá fyrst, eftir allar mögulegar tilraunir til að komast út úr vandanum, þ. m. t. fjölmargar viðræður við forsvarsmenn stefnda, þegar ljóst varð, að ekki rættist úr fyrir fyrirtækinu, hafi komið athugasemd frá stefnanda vegna umrædds skuldabréfs, og hafi hún þá jafnframt skorið sig frá samáðild að umfjöllun við stefnda um vandamálið í heild sinni.

Megi af þessu öllu ljóst vera, að þegar hér var komið sögu, hafi hver ábyrgðarmaður reynt að bjarga sér eftir bestu getu og stefnandi þá eygt þann möguleika, sem málatalilbúnaður hennar byggist á. Engar athugasemdir hafi komið frá Magnúsi Bjarnasyni né konu hans, enda þótt eins væri ástatt um skuldabréfalán hans.

Vegna fullyrðinga í greinargerð stefnda var við aðalflutning málsins 14.

desember sl. bókuð yfirlýsing lögmannna aðila um, að þeir væru sammála um, að stefnandi hefði haft sparisjóðsbók í Alþýðubankanum hf., sem laun hennar voru lögð inn á.

Málsástæður og lagarök.

Stefnandi reisir kröfu sína á því, að stefndi hafi á ólögmætan hátt hagnýtt sér greint skuldabréf. Stefnandi hafi aldrei samþykkt, að andvirði bréfsins yrði greitt inn á reikning á nafni S. Magnússonar - Búbótar hf., heldur hafi að sjálfsögðu verið til þess ætlast, að andvirði bréfsins yrði greitt inn á reikning hennar hjá stefnda.

Við það sé miðað, að stefnandi sé eigandi skuldabréfsins og eigi lögvarða hagsmuni að því að fá skuldabréfið afhent, enda megi við því búast, að stefndi beiðist uppboðs á hinni veðsettu eign.

Stefndi reisir sýknukröfu sína á því, að um mál þetta fari skv. ákvæðum 17. kafla laga nr. 85/1936 og því verði kröfum stefnanda ekki komið að í máli þessu (sic).

Auk þess reisir stefndi sýknukröfu sína á því, að á allan máta hafi verið staðið rétt og löglega að samningum, undirritun og afhendingu og ráðstöfun hins umrædda skuldabréfs, og þegar skuldabréfið hafi verið afhent stefnda til kaups, undirritað og þinglýst, hafi öllum aðilum málsins verið ljósar þær forsendur kaupanna, að andvirði lánsins gengi inn á viðskiptareikninga S. Magnússonar hf. við stefnda. Stefnandi eigi því lögvarða hagsmuni að fá framangreint skuldabréfalán endurgreitt og sé því með engu móti skuldbundinn til að afhenda skuldaviðurkenninguna né aflýsa veðkröfunni af hinni veðsettu fasteign, meðan krafan hafi ekki fengist greidd, og því beri að sýkna hann af kröfum stefnanda og dæma honum málskostnað í samræmi við kröfur.

Niðurstöður.

Fram hefur komið, að félagið S. Magnússon hf. var í viðskiptum við Alþýðubankann hf. Stefán Örn Magnússon, sem var framkvæmdastjóri S. Magnússonar hf., hefur borið fyrir dómi, að í byrjun árs 1987 hafi félagið átt í lausafjárvanda, og hafi hann snúið sér til Alþýðubankans hf. um lán í því skyni að auka lausafjárstöðu fyrirtækisins. Bankinn hafi hafnað láni á nafn fyrirtækisins, en samþykkt að veita lán á nafn foreldra Stefáns, Magnúsar Bjarnasonar og stefnanda máls þessa, Súsönnu Kristjánsdóttur.

Stefán Magnús Gunnarsson, fyrrverandi bankastjóri Alþýðubankans hf., hefur staðfest fyrir dómi, að skuldastaða fyrirtækisins S. Magnússonar hf. við bankann hafi verið þannig, að um frekari fyrirgreiðslu hefði ekki verið að ræða af hálfu bankans til félagsins öðruvísi en að til kæmu nýir skuldarar. Hafi Stefán boðið fram skuldabréf með nöfnum foreldra sinna,

og hafi það verið forsenda þess, að bréf þessi voru keypt, að þau gengju til niðurfærslu á skuldum S. Magnússonar hf.

Upplýst er, að Alþýðubankinn hf. veitti lán gegn afhendingu á veðskuldabréfi því, sem um er deilt í máli þessu. Var bréfið gefið út af stefnanda, Súsönnu Kristjánsdóttur, til Alþýðubankans hf.

Stefán Magnús Gunnarsson hefur borið, að aldrei hafi verið rætt við stefnanda um þessa lánveitingu, heldur einungis rætt við Stefán Örn Magnússon, sem talið var af hálfu bankans, að hefði fullt forræði bréfanna.

Gegn andmælum stefnanda verður að telja ósannað með tilliti til þess, sem fram hefur komið í málinu, að hún sem skuldari samkvæmt umræddu veðskuldabréfi hafi veitt samþykki sitt til þess, að andvirði bréfsins yrði ráðstafað til annars aðila en hennar sjálfar, og þar sem óumdeilt er, að andvirði bréfsins var af hálfu Alþýðubankans hf. ráðstafað inn á reikning S. Magnússonar hf. við bankann, en ekki til stefnanda, ber að taka til greina kröfu hennar um afhendingu veðskuldabréfsins. Því er ómótmælt, að veðskuldabréfi þessu hafi verið þinglýst á fasteign stefnanda að Stigahlið 37, Reykjavík, og ber því með hliðsjón af framansögðu að taka til greina kröfu hennar um, að veðskuldabréfið verði áritað til aflýsingar, svo að unnt sé að aflýsa veðinu.

Eftir niðurstöðu málsins ber stefnda að greiða stefnanda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn 100.000 kr., og er þá tekið tillit til virðisaukaskatts af lögmannspóknun.

Kristjana Jónsdóttir borgardómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Íslandsbanki hf., afhendi stefnanda, Súsönnu Kristjánsdóttur, frumrit fyrrgreinds veðskuldabréfs, að fjárhæð 1.400.000 kr., út gefins í Reykjavík 13. mars 1987 af Súsönnu Kristjánsdóttur til Alþýðubankans hf., tryggðs með 4. veðrétti í þriggja herbergja íbúð í suðvesturhluta kjallara hússins nr. 37 við Stigahlið í Reykjavík, sem greiða skyldi 16. desember 1987, og skal bréfið vera áritað til aflýsingar.

Stefndi, Íslandsbanki hf., greiði stefnanda, Súsönnu Kristjánsdóttur, 100.000 kr. í málskostnað.

Dómi þessum ber að fullnægja innan fimmtán daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.